

Thesis Title	Roles and Indigenous Knowledge of Hmong Women in Household Food Production System and Utilization of Wild Plants	
Author	Miss Naruemon Thinrach	
Degree	Master of Science (Agriculture) Agricultural Systems	
Thesis Advisory committee:	Assoc. Prof. Dr. Benchaphun Ekasingh	Chairperson
	Lect. Phrek Gypmantasiri	Member
	Lect. Laxmi Worachai	Member

ABSTRACT

Non – timber forest products bear significance for people who live in upland area. This study focuses on forest utilization especially non – timber forest products by Hmong people. Specifically, it emphasizes the utilization of wild plants which are gathered by Hmong women for household consumption and associated as part of their indigenous knowledge.

The objectives of this study were to ascertain women's and men's roles in food production system and their utilization of forest resources. This study would identify and describe wild plants collected by Hmong women and men in their daily consumption, to identify patterns and sources of wild plants that were gathered for household uses, and to estimate economic values of those gathered wild plants.

The study was carried out in Huay Hoi village, Mae Na Chon subdistrict, Mae Chaem district, Chiang Mai province. Fifty - two households were selected for this survey by using questionnaires and group interviews.

For household production and consumption, Hmong people also planted crops and collected some plants and others forest products for household consumption and uses. Women did the same activities in rice and vegetables production as men. In rice production, women spent 90, 16, 60, 12, and 32 hours per year for land preparation,

planting, weeding, fertilizing, and harvesting respectively. While men spent more time than women namely in land preparation 96 hours per year. In vegetable production, women spent more time in weeding than men while men spent more time in land preparation, fertilizing, and pesticide spraying than women.

In household consumption, women and men shared their roles in household food consumption but women were the main labor in food preparation. The majority of collected food items were from crop field and home garden. Sometimes, they would collect and gather wild vegetables from nearby forests. They would spend about 1-2 hours for wild food collection in each time, which it depended on the distance from their field or village.

Samples of wild plant species were collected for identification that done by specialist from Chiang Mai university Herbarium. The study found that there were 110 species of wild plant which were gathered by the Hmong people. These wild plants were known and used by villagers. Wild plants used in Huay Hoi village were 57, 42, 4, and 7 species of medicinal herbs, food, fodder, and fuelwood. Women and men in this village used these wild plants for their livelihood. Women collected more plants from the forest than men especially medicinal plants collection. Women knew 51 species of medicinal plants while men knew 36 species.

The average quantities of wild plants gathered / collected by women more than men. The main sources of fodder were in or around their field crop and nearby forests. From this survey, it was found that women and men gathered fodder in amount of 728 and 336 kilograms per year by containing in basket respectively.

The economic values of gathered wild plants were estimated by using available market prices and quantities of use in one year. The study estimated that the value of food plants, medicinal plants, and fuelwood were 1,740, 315, and 900 baht per year respectively. Villagers did not collect in a large amount of wild plants and did not spent much time in each collection.

In this study, it was found that the villagers spent much more time of collection for food purposes than for other purposes. They spent 109, 79, 9.1, and 97.5 hours per year in food, fodder, medicinal plants, fuelwood contained in basket collection respectively. Women spent time for collecting food and fodder plants more than men.

Local knowledge of wild plant utilization was transferred as property and as practical skills. There were handed down from generations to generations within the family. The knowledge would be transferred to daughters, sons, and daughters – in – law. On the other hand, there was knowledge transferred from village to other village. However, the knowledge was transfer by person to person and there were no records.

Key words : Indigenous knowledge, wild plant utilization, women roles

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	บทบาทและภูมิปัญญาของผู้หญิงม้งในระบบการผลิตอาหาร ของ ครัวเรือนและการใช้ประโยชน์จากพืชป่า	
ผู้เขียน	นางสาวนฤมล ทินราช	
ปริญญา	วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต(เกษตรศาสตร์) เกษตรศาสตร์เชิงระบบ	
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	รศ.ดร. เบญจพรรณ เอกะสิงห์	ประธานกรรมการ
	อาจารย์พฤกษ์ ยิบมันตะศิริ	กรรมการ
	อาจารย์ลักษมี วรชัย	กรรมการ

บทคัดย่อ

ผลิตภัณฑ์จากป่าที่ไม่ใช่ไม้มีความสำคัญค่อนข้างมากต่อคนที่อยู่บนพื้นที่สูง ในการศึกษา
นี้ได้ศึกษาถึงการใช้ประโยชน์จากป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ประโยชน์จากผลิตภัณฑ์จากป่าที่ไม่
ใช่ไม้ของชาวเขาเผ่าม้ง ซึ่งการศึกษานี้เน้นการใช้ประโยชน์จากพืชป่าของผู้หญิงม้งในการใช้
ประโยชน์และการบริโภคในครัวเรือน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ของชนเผ่า

วัตถุประสงค์การศึกษานี้ได้ทำการศึกษาถึงบทบาทของผู้หญิงและผู้ชายม้งในระบบการ
ผลิตอาหารของครัวเรือนและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าไม้ โดยอธิบายถึงการผลิตอาหาร
และพืชป่าที่ถูกเก็บและนำมาใช้ประโยชน์โดยผู้หญิงและผู้ชายม้งในการบริโภคประจำวัน และ
อธิบายถึงรูปแบบการใช้ประโยชน์ แหล่งของพืชป่าที่ถูกนำมาใช้และประเมินมูลค่าทางเศรษฐ
ศาสตร์ของพืชป่าที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์เหล่านั้น พื้นที่ในการศึกษานี้คือ หมู่บ้านห้วยหอย ตำบล
แม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นชาวเขาเผ่าม้งทั้งหมด ได้ศึกษาครัวเรือนเกษตรกร
ทั้งหมดจำนวน 52 ครัวเรือนในหมู่บ้านห้วยหอย โดยวิธีการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสอบถาม ทั้งการ
สัมภาษณ์รายบุคคลและการสัมภาษณ์กลุ่ม

ในการผลิตและการบริโภคของครัวเรือน จากการศึกษพบว่าชาวเขาเผ่าม้งมีการปลูกพืช
และเก็บของป่าบางชนิดเพื่อใช้ประโยชน์และบริโภคในครัวเรือน ผู้หญิงและผู้ชายมีส่วนร่วมใน
การทำกิจกรรมในการผลิตทั้งการผลิตข้าวและพืชผัก ในการผลิตข้าวพบว่าผู้หญิงใช้เวลาในการทำ
กิจกรรมการผลิตในช่วงต่าง ๆ ดังนี้ คือ ใช้เวลาในการเตรียมดิน การปลูก การกำจัดวัชพืช การใส่
ปุ๋ย และการเก็บเกี่ยว เฉลี่ย 90 16 60 12 และ 32 ชั่วโมงต่อปีในการทำกิจกรรมข้างต้น ตาม
ลำดับ ในขณะที่ผู้ชายจะมีการใช้เวลาในการเตรียมดินเพื่อปลูกข้าวมากกว่าผู้หญิงคือ ใช้เวลา 96 ชั่วโมง

มองต่อปีในการเตรียมดินเพื่อผลิตข้าว ในส่วนของการบริโภคในครัวเรือน พบว่าทั้งผู้หญิงและผู้ชายจะมีบทบาทในการบริโภคของครัวเรือน แต่ผู้หญิงจะเป็นแรงงานหลักในการเตรียมและประกอบอาหารสำหรับสมาชิกในครัวเรือน อาหารส่วนใหญ่ของครัวเรือนเผ่าม้งได้มาจากการปลูกพืชในแปลงเกษตร การปลูกพืชในสวนหลังบ้าน และการเก็บของป่าจากป่าในบริเวณใกล้หมู่บ้าน ในแต่ละครั้งชาวบ้านจะใช้เวลาในการจัดเตรียมและเลือกเก็บพืชเพื่อมาทำอาหารประมาณ 1 - 2 ชั่วโมง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะทางระหว่างแหล่งเก็บกับหมู่บ้านและแปลงเกษตร

การศึกษาในส่วนของการใช้ประโยชน์พืชป่า ได้มีการนำตัวอย่างพืชป่าที่ถูกเก็บโดยชาวบ้านมาจำแนกลักษณะพืชและคุณสมบัติโดยผู้เชี่ยวชาญจากหอพรรณไม้ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ การศึกษานี้พบว่ามีพืชป่าที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยชาวเขาเผ่าม้ง จำนวน 110 ชนิด ประกอบด้วย พืชป่าที่ใช้เป็นยา พืชป่าที่ถูกนำมาใช้เป็นอาหาร พืชป่าที่นำมาใช้เป็นพืชอาหารสัตว์ และใช้เป็นเชื้อเพลิง จำนวน 57 42 4 และ 7 ชนิด ตามลำดับ การนำมาใช้ประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ข้างต้นถูกนำมาใช้โดยผู้หญิง มากกว่าผู้ชายโดยเฉพาะพืชสมุนไพร พืชป่าที่ผู้หญิงมักจะรู้จักและนำมาใช้ประโยชน์ในการใช้เป็นพืชสมุนไพร มีจำนวน 51 ชนิด ในขณะที่ผู้ชายรู้จักและนำมาใช้ประโยชน์ 36 ชนิด ปริมาณของพืชป่าที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์เป็นพืชอาหารสัตว์โดยผู้หญิง มีปริมาณ 728 กิโลกรัมต่อปี ในขณะที่ผู้ชายมีการเก็บพืชอาหารสัตว์ในปริมาณ 336 กิโลกรัมต่อปี ซึ่งการเก็บพืชอาหารสัตว์นี้จะถูกเก็บจากพื้นที่ใกล้ๆ แปลงทำการเกษตร และป่าที่อยู่บริเวณใกล้เคียง

ในส่วนของ การประเมินมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของพืชป่าที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์โดยใช้ราคาตลาดที่มีของพืชป่าเหล่านั้นและปริมาณที่ใช้ประโยชน์ในช่วงเวลาหนึ่งปี การใช้เวลาในการเก็บพืชป่ามาใช้ประโยชน์ในแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับเวลาว่างจากการทำงานในแปลงเกษตร การศึกษาได้ทำการประเมินมูลค่าพืชป่าที่นำมาใช้โดยแยกเป็นกลุ่มการใช้ประโยชน์ คือ การใช้เป็นอาหาร ใช้เป็นยาสมุนไพร ใช้เป็นพืชอาหารสัตว์ และใช้เป็นเชื้อเพลิง การศึกษาพบว่ามูลค่าของพืชในกลุ่มข้างต้นเป็นดังนี้ คือ พืชอาหารมีมูลค่าที่ประเมินได้เท่ากับ 1,740 บาท ต่อปี ส่วนพืชสมุนไพร และ ไม้ที่นำมาใช้เป็นเชื้อเพลิง มีมูลค่าเท่ากับ 315 และ 900 บาท ต่อปี ในการเก็บพืชป่าของชาวบ้านผู้หญิงจะใช้เวลาในการหาอาหารและพืชอาหารสัตว์มากกว่าผู้ชาย ชาวบ้านจะใช้เวลาในการหาพืชป่าเพื่อเป็นอาหาร 109 ชั่วโมง พืชอาหารสัตว์ 79 ชั่วโมง พืชสมุนไพร 9.1 ชั่วโมง และใช้เป็นเชื้อเพลิง 97.5 ชั่วโมง

ความรู้เกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากพืชป่านี้นี้มีการถ่ายทอดภายในครัวเรือน จากรุ่นสู่รุ่น ผู้สูงอายุหรือ พ่อแม่ จะถ่ายทอดความรู้ผ่านทางลูกสาว ลูกชาย และลูกสะใภ้ก่อน นอกจากนั้นยังมีการถ่ายทอดความรู้ระหว่างหมู่บ้านซึ่งเป็นชนเผ่าเดียวกัน การถ่ายทอดความรู้นี้ยังเป็นการบอกเล่าจากบุคคลหนึ่ง ไปสู่อีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งยังไม่มีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร

คำสำคัญ : ภูมิปัญญา การใช้ประโยชน์พืชป่า บทบาทผู้หญิง

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved